

Algoritmi in podatkovne strukture – 2

Številiska drevesa

osnove, PATRICIA, LC Trie

Osnove

- ključi so tako veliki, da ne moremo na enkrat primerjati dveh ključev (npr. nizi črk ali nizi bitov)
- zato organiziramo podatkovno strukturo tako, da rekurzivnost ni definirana na podlagi celotnih ključev, ampak na osnovi ene črke ključa
- primerjave nas vodijo od korena do lista, le da so sedaj primerjave narejene po bitih
- elemente *shranimo v liste*, medtem ko notranja vozlišča uporabimo samo za usmerjanje poti (za razdelitev na podmnožici)
- velikost črke ključa je poljubna: črka abecede (A..Ž), baza v DNK (A, C, G, T), en bit – govorimo o bitnem/binarnem primerjanju
- takšni strukturi rečemo *trie*, ker je uporabna za iskanje *retrieval* (E. Fredhin)
- šteli bomo število poizvedovanj po črki ključa (dostopov) in ne primerjav

Primer

- imamo binarne (bitne) črke abecede $\{0, 1\}$ in imejmo bitno predstavitev naslednjih ključev:

<i>črka</i>	<i>bitna predstavitev</i>	<i>črka</i>	<i>bitna predstavitev</i>
A	00001	C	00011
E	00101	G	00111
H	01000	I	01001
J	01010	K	01011
L	01100	M	01101
N	01110	O	01111
P	10000	R	10010
S	10011	X	11000
Z	11010		

- Imejmo ključe

$\{A, C, E, G, H, I, L, M, R, S\}$

Iskanje

- iščimo $L = 01100$:
 - pogledamo prvi bit in je 0, zato gremo v levo podstrukturo (pod-trie)
 - pri naslednjih dveh bitih gremo obakrat desno, kjer je njuna vrednost 1
 - na koncu še dvakrat levo in smo našli L
- iščimo $J = 01010$:
 - pogledamo prve tri bite in gremo levo, desno in levo
 - pri četrtem bitu ne moremo desno, ker tam ni poddrevesa, torej J ni v strukturi

Iskanje malce družce

- če nadaljujemo z iskanjem po obstoječi poti levo, pridemo do ključa \mathbb{I}
- ključ \mathbb{I} je *sosed* ključa \mathbb{J} ; celo *najbližji sosed*
- toda, če iščemo ključ $\mathbb{K} = 01011$ tudi najdemo ključ \mathbb{I} , ki pa ni več najbližji sosed

Iskanje soseda

- takšnemu iskanju rečemo tudi iskanje najboljšega ujemanja ali najboljšega odgovora
- v obeh primerih smo našli *levega soseda*
- kako v splošnem najdemo levega soseda
- poiščimo še: $P = 10000$, $O = 01111$ in $I = 01001$

Iskanje levega, desnega in najbližjega soseda

- iskanje levega soseda, ali najmanjšega elementa v strukturi, ki je že večji od iskanega elementa:
Zadnjič, ko sem šel v strukturi desno, pojdi levo in potem kar se dâ levo.
- in iskanje desnega soseda – največjega elementa v strukturi, ki je še manjši od iskanega elementa
- kaj pa iskanje najbližjega soseda?

Operacije

- običajne operacije: Najdi, Dodaj in Izloči
- dodatne operacije: NajdiManj, NajdiVec in
- posplošena operacija: Najdi, ki sedaj najde najbolj podobni element v strukturi

Analiza

- recimo, da je naš ključ velik m črk – v našem primeru je dolg 5 bitnih črk in od tu bomo analizirali primer, ko imamo samo binarno abecedo
- v vsakem primeru potrebujemo $m = O(m)$ dostopov (primerjav), da se sprehodimo do lista pri običajnem iskanju, kaj pa pri posplošenem iskanju?
- velikost strukture je v najslabšem primeru

$$2n - 1 + n(m - \lg n) = O(nm)$$

vozlišč. Zakaj?

- največ lahko rokujemo z $M = 2^m$ različnimi elementi, ki jim pravimo *univerzalna množica*. Primeri univerzalnih množic:
 - naše črke-ključi tvorijo množico velikosti $2^5 = 32$
 - vsi IPv4 naslovi na svetu tvorijo množico $2^{32} = 4.294.967.296$ IP naslovov
 - vsa cela števila, s katerimi (običajno) računamo, tvorijo množico $2^{64} = 18.446.744.073.709.551.616$ števil, ...

- cela števila lahko obravnavamo kot elemente z enovitim ključem, ali kot elemente s ključem sestavljenim iz črk (binarne/bitne) abecede
- na primer, ko n postaja vedno večji ter se po velikosti približuje M , postane $O(m)$ iskanje povsem primerljivo z iskanji v običajnih podatkovnih strukturah
- Vprašanje: imamo univerzalno množico velikosti M in njeno podmnožico velikosti $n < M/2$. Koliko bitov potrebujemo, da predstavimo podmnožico?

Vstavljanje

- vstavljanje $J = 01010$ je preprosto
- vstavljanje $O = 01111$: namesto N dodamo notranje vozlišče, ki ima lista N in O
- vstavljanje $Z = 11010$:
 - pri iskanju mesta naletimo na x
 - namesto x dodajamo nova notranja vozlišča, dokler ne dobimo vozlišča, kjer se x in z razlikujeta

Brisanje

- postopek je obraten postopku vstavljanja
- brišemo C:
 - brišemo C
 - ker je notranje vozlišče nepotrebno, ga nadomestimo s preostalim listom A
- brišemo X, Z, S:
 - brišemo vse predhodnike S, ki imajo samo en element v poddrevesu
 - preostali element je lahko samo brat (zakaj?)

Analiza

- vse operacije imajo enak čas $O(m)$
- prostor je

$$2n - 1 + n(m - \lg n) = O(nm)$$

- kaj je najbolj motečega v naši strukturi (prostorsko)? Kakšne ideje za izboljšave?

Primer

- imamo binarne (bitne) črke abecede $\{0, 1\}$ in imejmo bitno predstavitev naslednjih ključev:

<i>črka</i>	<i>bitna predstavitev</i>	<i>črka</i>	<i>bitna predstavitev</i>
A	00001	C	00011
E	00101	G	00111
H	01000	I	01001
J	01010	K	01011
L	01100	M	01101
N	01110	O	01111
P	10000	R	10010
S	10011	X	11000
Z	11010		

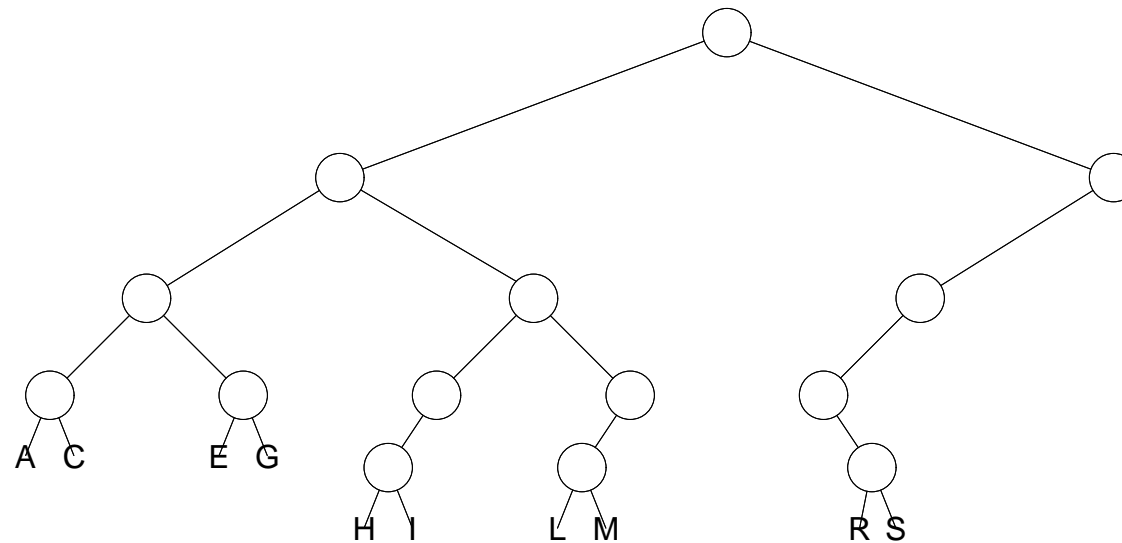
- Imejmo ključe

$\{A, C, E, G, H, I, L, M, R, S\}$

Brisanje – algoritem

```
pobriši element
if (brat IS list)
    zamenjaj starša z bratom
while (stari starš HAS samo enega otroka)
    samenjaj starega starša s staršem
```

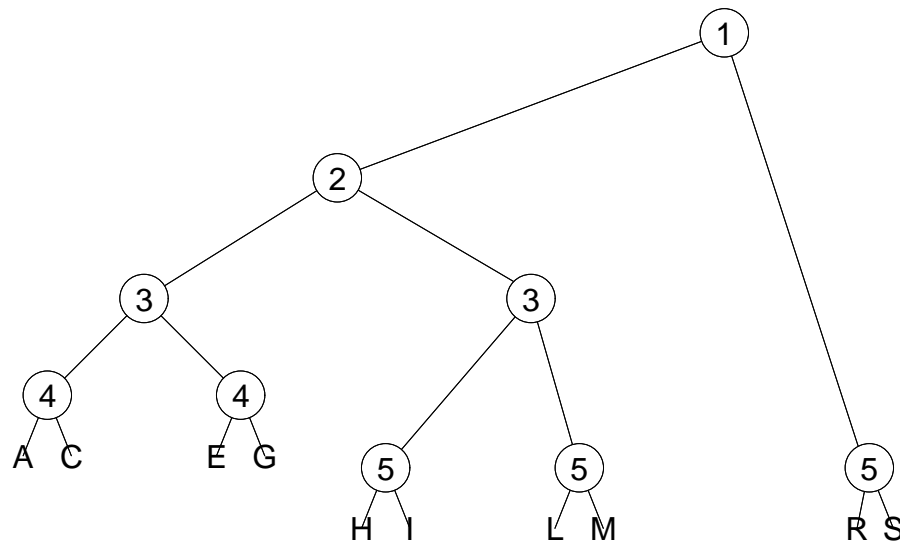
Primer

- opazujemo predvsem naslednje tri vrste vozlišč: a) zunanja, b) notranja z enim naslednikom in c) notranja z 2 naslednikoma.
- POZOR: dostop do vsakega vozlišča stane eno enoto!
- kolikšno je število vozlišč a), b) in c)?
- čemu potrebujemo vozlišča b) in čemu vozlišča c)? kakšna je razlika v uporabi enih in drugih?
- ugotovitve so: ...

Stiskanje poti – *path compression*

- na poti od korena do lista:
 - izpustimo vsa vozlišča, ki imajo samo enega naslednika
 - v preostala vozlišča dodamo informacijo, kateri bit po vrsti naj primerjamo ali koliko bitov naj preskočimo

- OPAŽANJE: če smo izločili notranja vozlišča v , imajo vsi nasledniki tega vozlišča *poljubno vrednost* bita, ki ga je predstavljalo opuščeno vozlišče. Zato, ko pridemo do lista, smo našli samo kandidata in moramo še preveriti, ali smo našli iskani ključ ali katerega drugega.

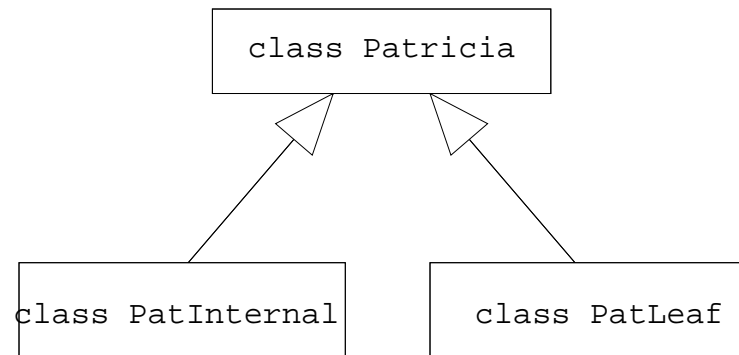
Stiskanje poti – analiza

čas: nespremenjen ali boljši

prostor: $O(n)$

Definicija razreda

- imamo dve vrsti vozlišč:
 - notranja:** hranijo podatke o levem in desnem poddrevesu ter številko primerjanega bita
 - listi:** hranijo element
- vsa vozlišča pa imajo enake metode: iskanje, vstavljanje in izločanje
- torej naredimo vmesnik z definicijo vseh teh metod in iz njega izpeljemo dva različna razreda
- definirajte vmesnik in oba razreda za domačo nalogo

Vstavljanje

- OPAŽANJE: za vsak list velja, da indeksi bitov padajo po poti od korena do lista
- ko pridemo do lista, ki ne vsebuje vstavljanega elementa, se lahko zgodi:
 1. da se ključa elementov razlikujeta v bitu, ki je kasneje (nižje) od lista – tedaj samo vstavimo novo notranje vozlišče
 2. sicer je potrebno:
 - (a) poiskati prvi bit, na katerem se ključa razlikujeta (zakaj vozlišča za ta bit zagotovo še ni v strukturi?)
 - (b) na to mesto dodati novo notranje vozlišče (prim. zgornje opažanje)
 - (c) kot poddrevesi novega vozlišča nastopata staro poddrevo in list, ki predstavlja vstavljeni element
- časovna zahtevnost ostaja $O(m)$
- POENOSTAVITEV: druga možnost je, da vedno dodamo notranje vozlišče na mestu lista, le v tem primeru zgornje opažanje ne bo več držalo. Kaj bo posledica? Je takšen pristop pravilen?

Brisanje ter iskanje sosed

- brisanje je obratna operacija vstavljanju, le da sedaj pobrišemo poleg lista še eno od notranjih vozlišč in sicer tisto, ki je prvi starš brisanemu listu
- časovna zahtevnost ostaja $O(m)$
- kaj v primeru poenostavitve?
- iskanje sosedov poteka na enak način kot pri običajnem trie
- kaj pa v primeru poenostavitve?

Polja in drevesa

- polja so *implicitne* podatkovne strukture, kjer do posameznih elementov dostopamo s pomočjo indeksa, ki je *izračunljiv* iz vrednosti ključa v $O(1)$ času
- drevesa so *eksplicitne* podatkovne strukture, kjer do posameznih elementov dostopamo s pomočjo referenc
- velikost drevesnih struktur je $O(n)$, oziroma toliko, da se shranijo vsi elementi in reference, ki jih pa ni (bistveno) več kot elementov
- prostor, ki zaseda polje, načeloma *ni odvisen* od trenutnega števila elementov v strukturi n (ima kdo kakšno idejo, kako se temu izogniti? – NAMIG: amortizacijske podatkovne strukture.)

- v splošnem, če imamo univerzalno množico velikosti M in iz nje n elementov, potem:
polje: potrebuje $O(M)$ prostora in $O(1)$ časa ter
drevo: potrebuje $O(n)$ prostora in $O(\log n)$ ($O(\log m)$) časa
optimalno: potrebujemo najmanj

$$\lg \left[\binom{M}{n} \right] \approx n \lg \frac{M}{n} = n(\lg M - \lg n) = n(m - \lg n)$$

bitov

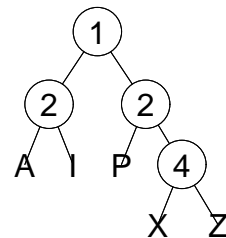
Najboljše od obeh

- ko je $n = O(M)$ (gosta množica), je smiselneje uporabiti polje in ko je n zelo majhen (redka množica), je smiselneje uporabiti drevo
- opažanje velja tudi za majhne delčke univerzalne množice – IDEJA:
uporabili bomo hkrati dve strukturi: polje in drevo, pač glede na *lokalno* gostoto

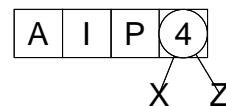
Primer

Vzemimo, da imamo naslednje elemente

<i>črka</i>	<i>bitna predstavitev</i>	<i>črka</i>	<i>bitna predstavitev</i>
A	00001	I	01001
P	10000	X	11000
Z	11010		

Zgornji nivoji predstavljajo gosto množico in jih lahko nadomestimo s poljem ter dobimo

Nivojsko stisnjena drevesa – *LC tries*

- definirajmo gostoto α in če je na nekem nivoju gostota elementov večja od α , drevo stisnemo še po nivoju
- postopek:
 1. pričnemo s drevesom PATRICIA
 2. od korena proti listom se spuščamo po nivojih (plasteh) l , dokler je v plasti več kot $\lfloor \alpha \cdot 2^l \rfloor$ elementov
 3. ko ni več, prejšnje plasti stisnemo in ponovimo korak ?? z novim korenem